

Тема 15

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ І ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

- 15.1. Міжнародні відносини та зовнішня політика держави: сутність, види, принципи та суб'єкти*
- 15.2. Міжнародні конфлікти: поняття, причини, засоби та методи врегулювання*
- 15.3. Україна в системі міжнародних відносин*

15.1. Міжнародні відносини та зовнішня політика держави: сутність, види, принципи та суб'єкти

Здійснюючи свої зовнішньополітичні функції, кожна держава проводить певну політику за межами своєї країни, на міжнародній арені. Слід зазначити, що зовнішня політика – це діяльність держави та інших політичних інститутів, що здійснюється на міжнародній арені; комплекс дій, спрямованих на встановлення і підтримку відносин із міжнародним співтовариством, захист власного національного інтересу та поширення свого впливу на інші суб'єкти міжнародних відносин. Зовнішній політиці кожної держави властиві три основні функції: захисна, пов'язана із захистом прав та інтересів держави, її громадян за кордоном; інформаційно-представницька, яка реалізується через відповідні органи, що представляють погляди уряду, позицію держави, і покликана інформувати керівні органи держави про наміри урядів інших держав; організаційно-посередницька, ґрунтується на втіленні в життя зовнішніх та внутрішніх концепцій, доктрин і програм держави. Кожна національна держава у своїй зовнішній політиці намагається найбільш оптимально реалізувати свої національні інтереси. Існує кілька підходів до визначення змісту національного інтересу. Поняття «національний інтерес» можна трактувати у трьох аспектах: геополітичному, внутрішньополітичному та ідеологічному. Сут-

ність національного інтересу полягає у двох важливих моментах: забезпечення високого міжнародного іміджу держави і використання переваг у геополітичному просторі для національного процвітання і підвищення добробуту громадян. Отже, під національним інтересом ми розуміємо відносини щодо захисту, збереження і примноження тих цінностей, які є суттєвими для існування держави. На цій основі виділяють чотири види зовнішньої політики держави: 1) агресивна політика; 2) активна політика; 3) пасивна політика; 4) консервативна політика. Необхідно пам'ятати, що поряд із національними державами суб'єктами міжнародних відносин є: міжурядові організації; неурядові організації; транснаціональні корпорації; творчі, наукові, суспільно-політичні, національно-визвольні комітети, асоціації, рухи, союзи, політичні партії, релігійні організації. Загалом суб'єкти міжнародних відносин поділяють за геополітичним простором, рівнем суспільного розвитку, ступенем інтегрованості.

Міжнародні відносини ґрунтуються на двох основних принципах: сили і права. Принцип сили залишається найважливішим чинником геополітики. У геополітичному розумінні він означає, що держава або група держав здатні нав'язувати іншим державам свої інтереси, поширювати свої впливи, використовуючи при цьому власну перевагу у військовій силі, дипломатії, економічній могутності, технологічному та інтелектуальному розвитку.

Таблиці та схеми до першого питання

Схема 15.1

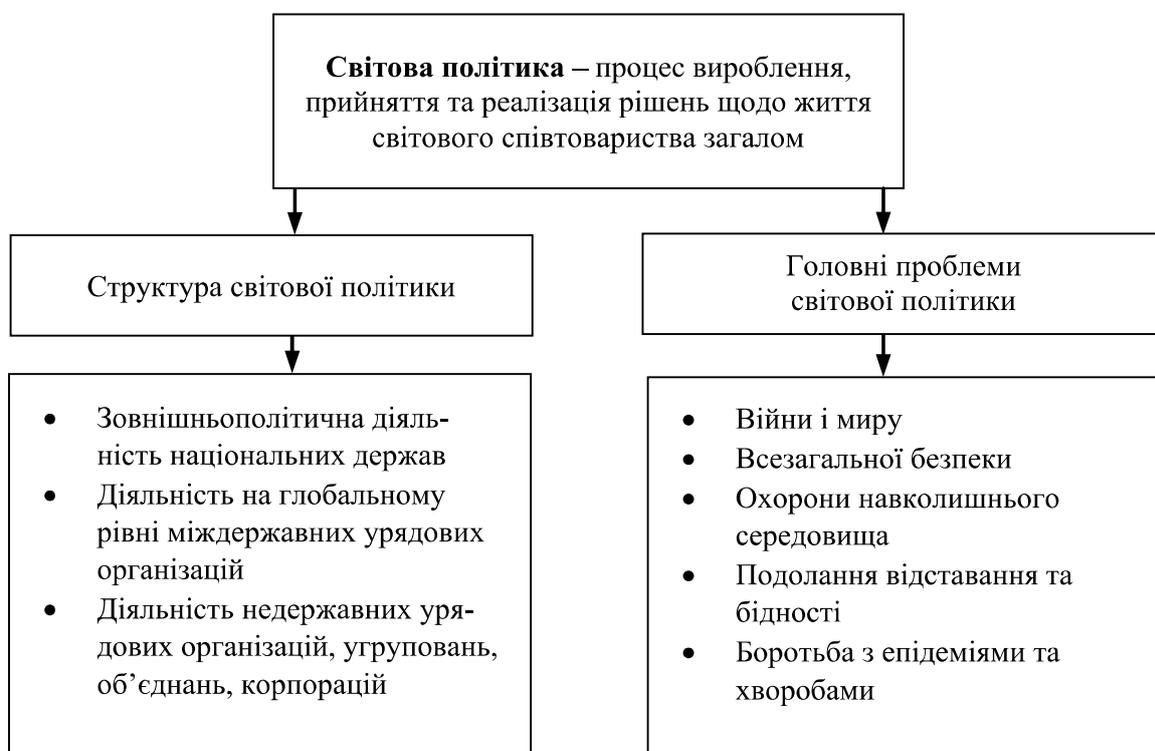
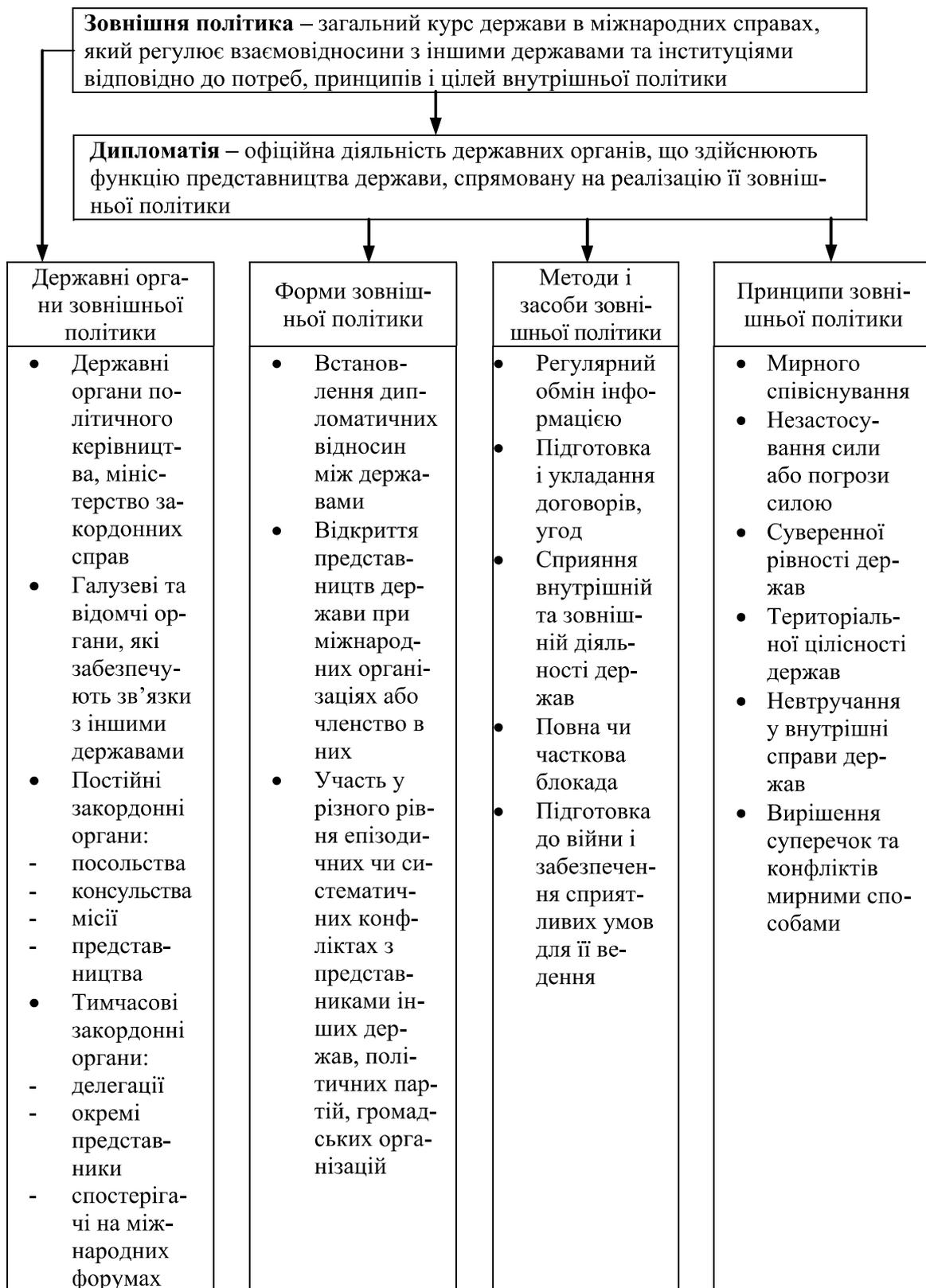
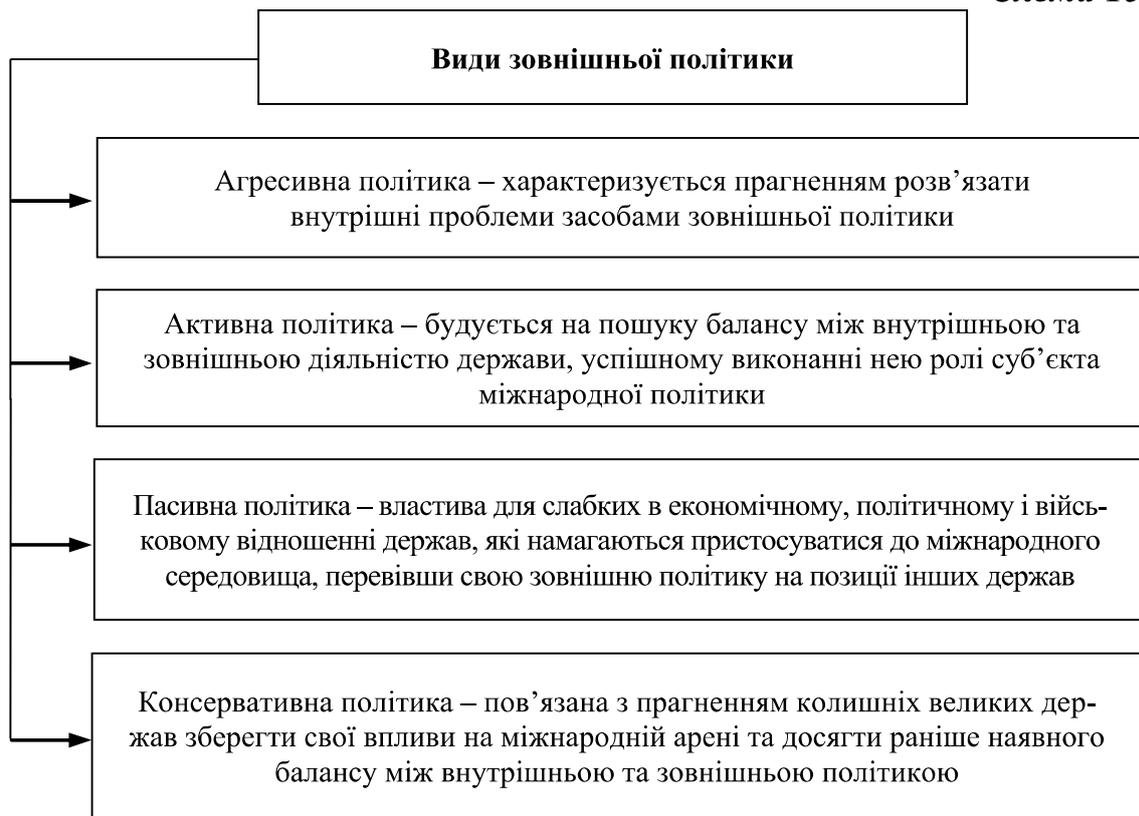

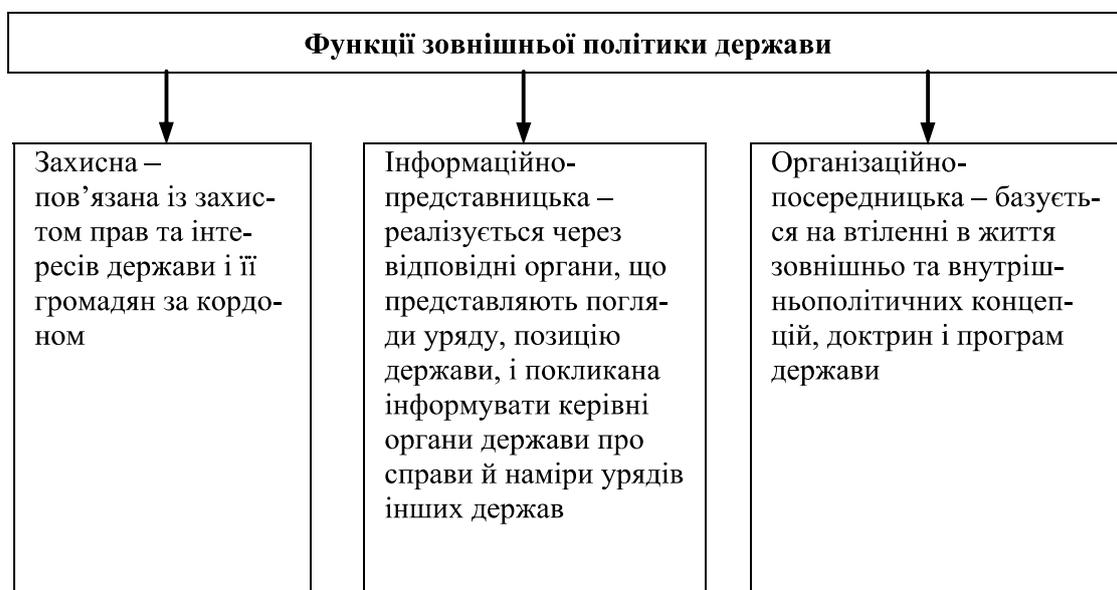
Схема 15.2

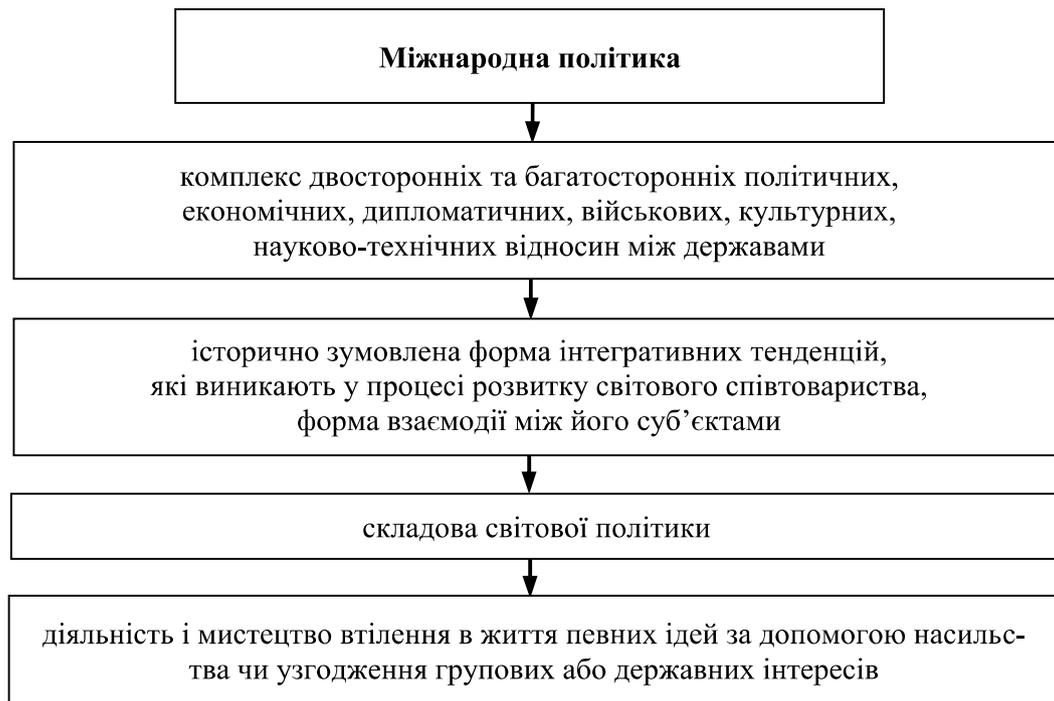
Схема 15.3

Схема 15.4

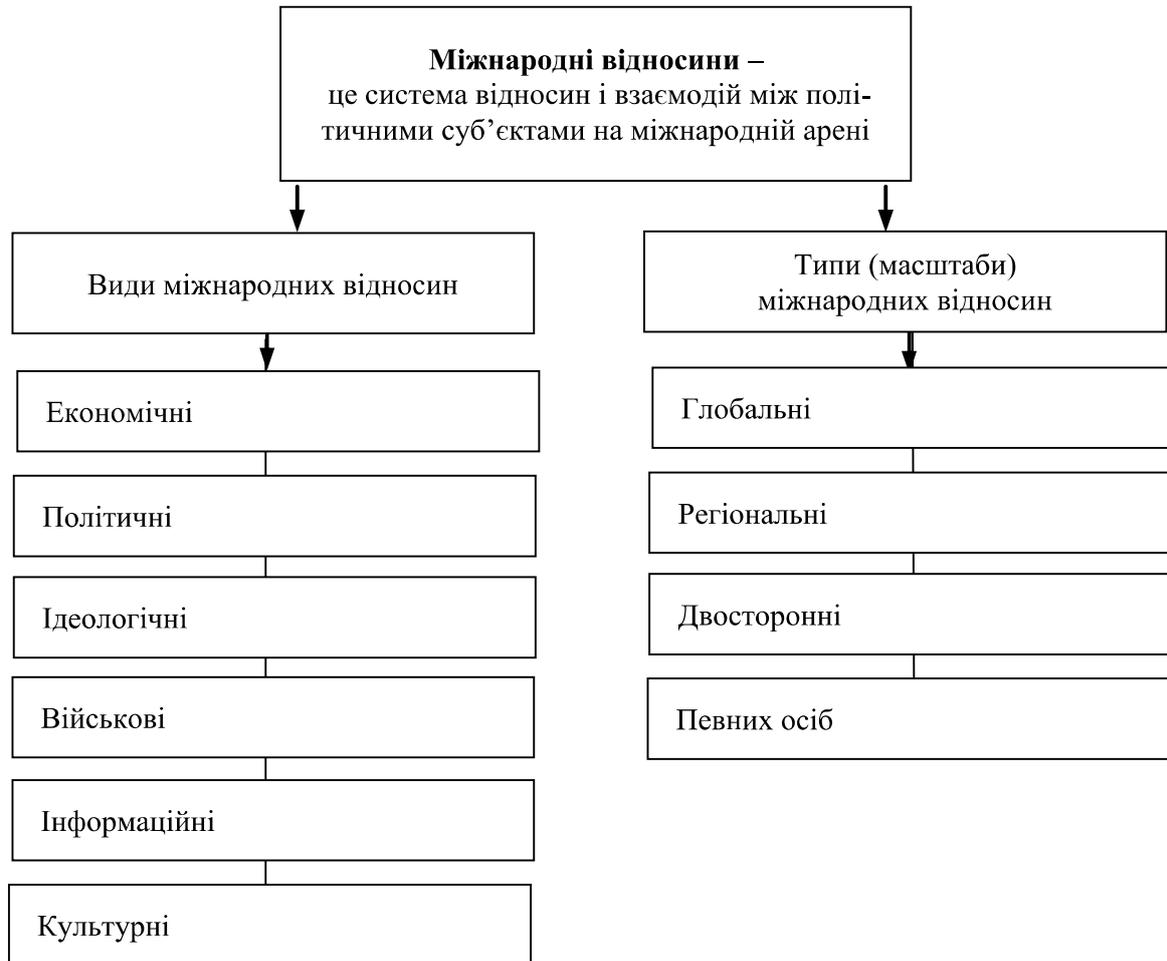

Схема 15.5

Схема 15.6

Схема 15.8

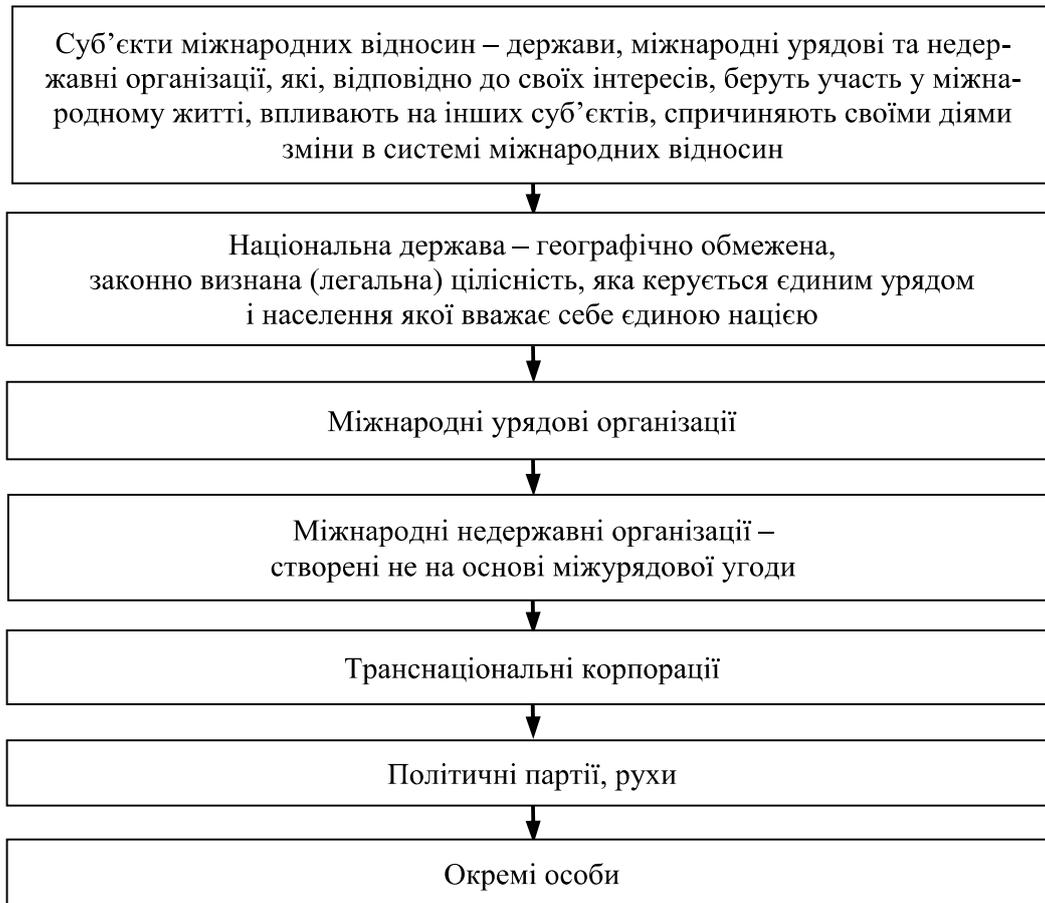

Схема 15.9

Схема 15.10

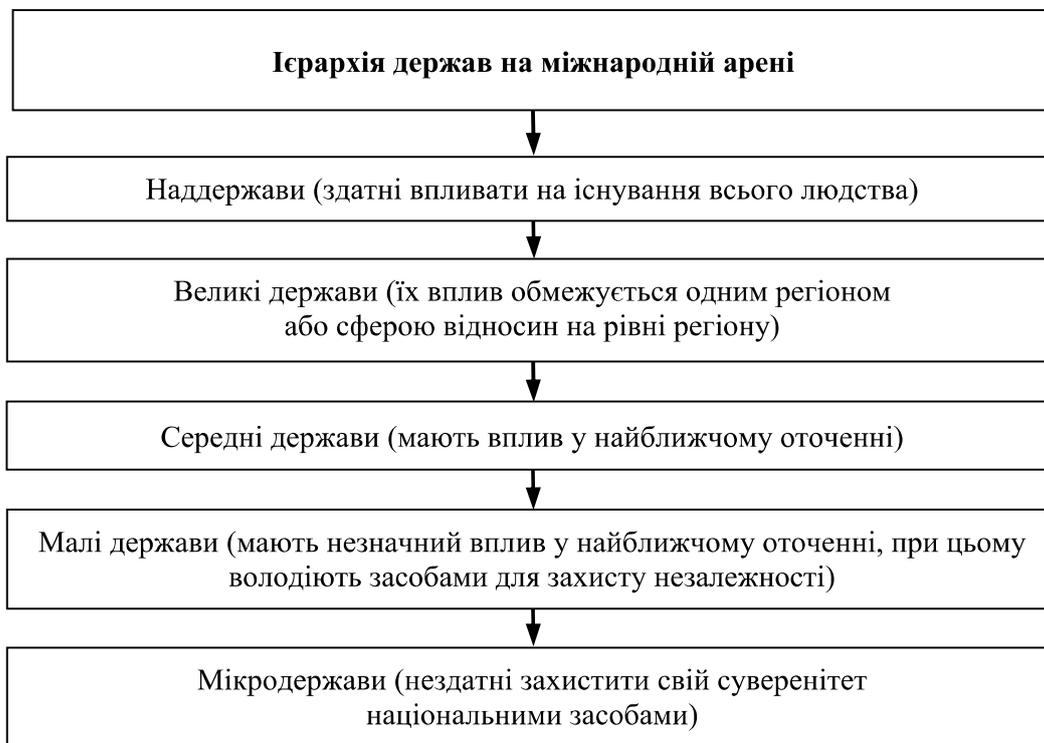

Схема 15.11

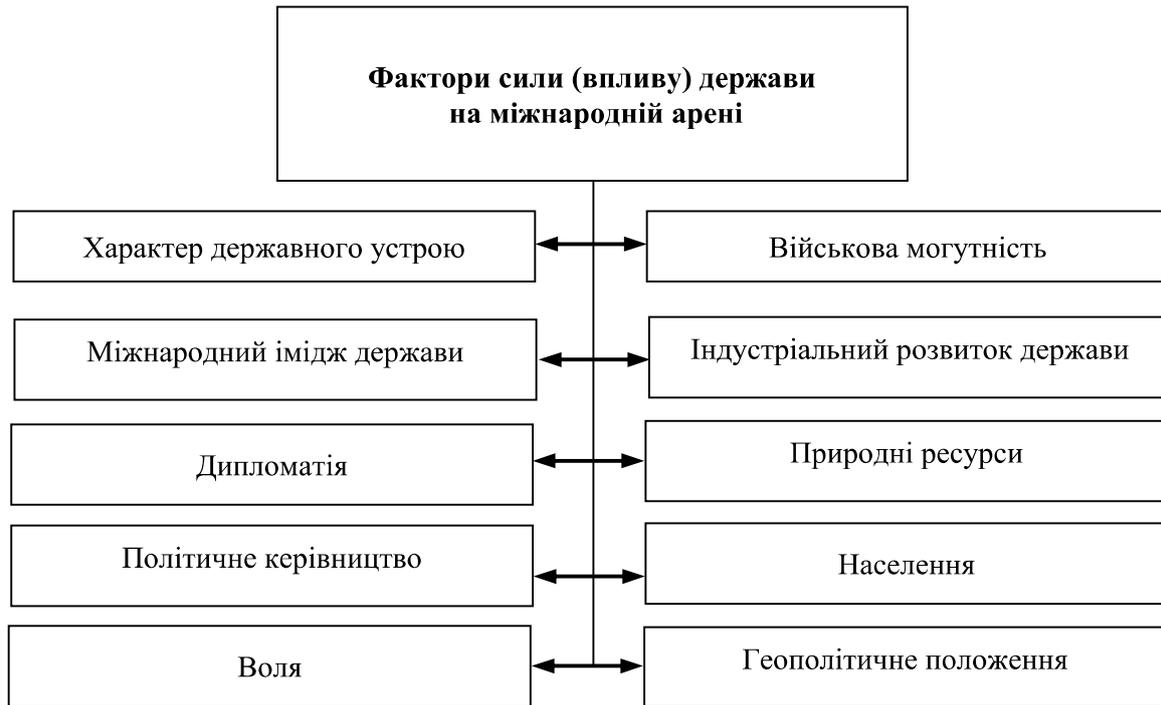
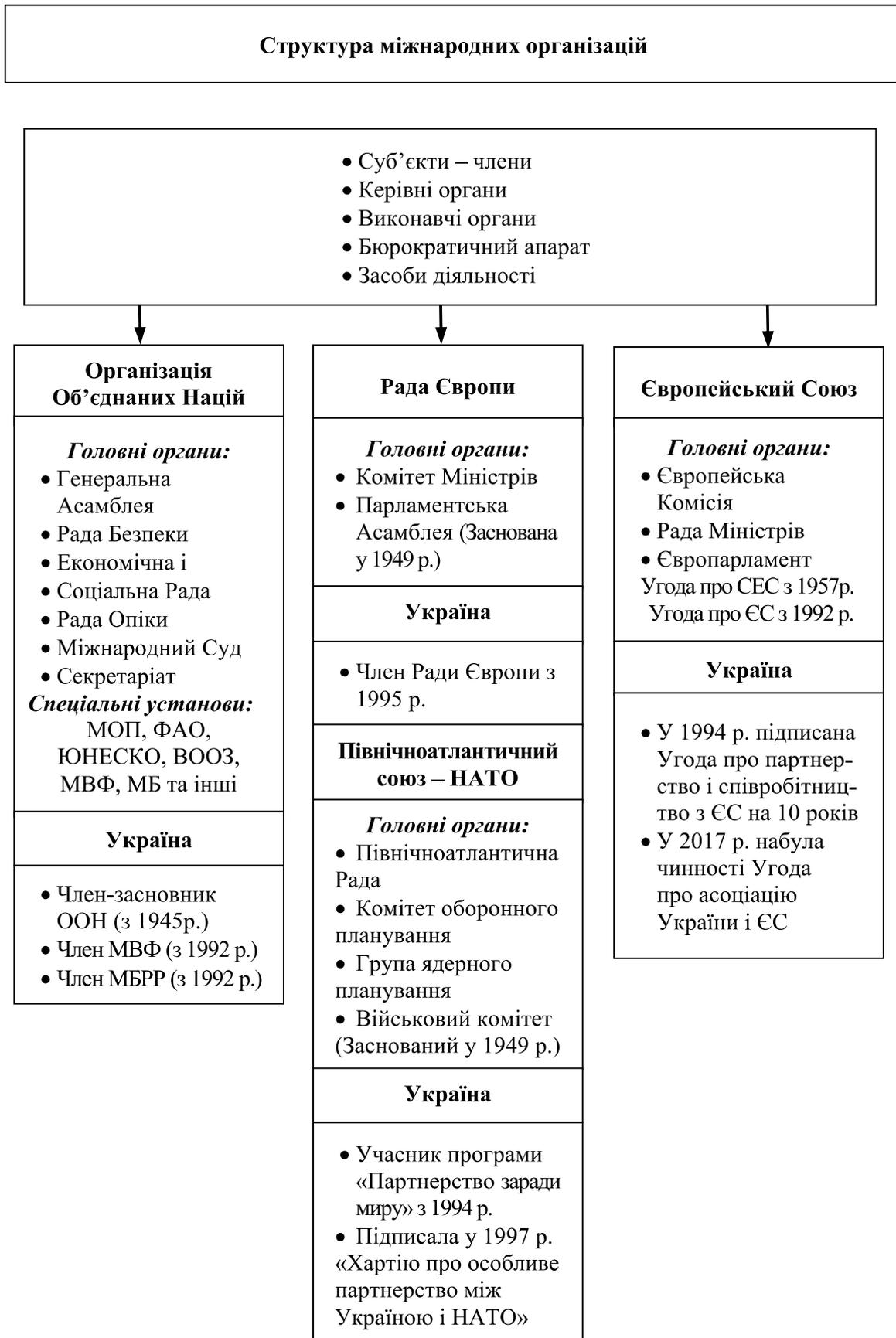

Схема 15.12

Міжнародні організації –
 об'єднання держав, національних громадських організацій та індивідуальних членів з метою вирішення питань регіонального або глобального характеру, відвернення та врегулювання військових конфліктів

Урядові (міжурядові)
<ul style="list-style-type: none"> • ООН • Рух неприєднання • ОБСЄ • ОПЕК • НАТО • Рада Європи • Європейський Союз • Ліга арабських держав • Організація африканської єдності • СНД • Вишеградська четвірка

Неурядові
<ul style="list-style-type: none"> • Всесвітня Рада Миру • Всесвітня федерація профспілок • Міжнародна демократична організація жінок • Всесвітня федерація демократичної молоді • Міжнародна спілка студентів • Міжнародна природоохоронна організація Грінпіс

15.2. Міжнародні конфлікти: поняття, причини, засоби та методи врегулювання

Функціонування сучасного міжнародного товариства неможливе без протистояння позицій і поглядів, притаманних певним суб'єктам міжнародних відносин. Логічним наслідком цього є суперечності та конфлікти. Необхідно виділити основні причини міжнародних конфліктів: недосконалість людської природи; бідність та нерівність у добробуті народів різних країн; соціально-економічний та політичний лад держави, рівень її культури і цивілізованості; невпорядкованість міжнародних стосунків.

Суб'єктами міжнародного конфлікту можуть бути держави, міждержавні об'єднання, міжнародні організації, організаційно оформлені суспільно-політичні сили всередині держави або на міжнародній арені. Найпоширенішою на Заході є традиційна типологія конфліктів, згідно з якою розрізняють: міжнародну кризу; конфлікти малої інтенсивності; громадянську війну та революцію, що набувають міжнародного характеру; гібридну війну; війну та світову війну.

Виділяють такі фази міжнародних конфліктів: перша фаза – формування ставлення протилежних сторін одна до одної; друга фаза – суб'єктивне визначення конфліктуючими сторонами своїх інтересів, цілей, форм боротьби для вирішення суперечностей; третя фаза – пов'язана із залученням до конфлікту економічних, політичних, правових, дипломатичних засобів, а також інших держав через блоки або договори; четверта фаза – наростання боротьби до найбільш гострого політичного рівня – міжнародної політичної кризи; п'ята фаза – міжнародний збройний конфлікт, який може розвинутися до високого рівня збройної боротьби, із можливим залученням союзників. На будь-якій із вказаних фаз може розпочатися альтернативний процес розвитку конфлікту, який може трансформуватись у переговорний процес і дозволяє ослабити й обмежити конфлікт.

Таблиці та схеми до другого питання

Схема 15.14

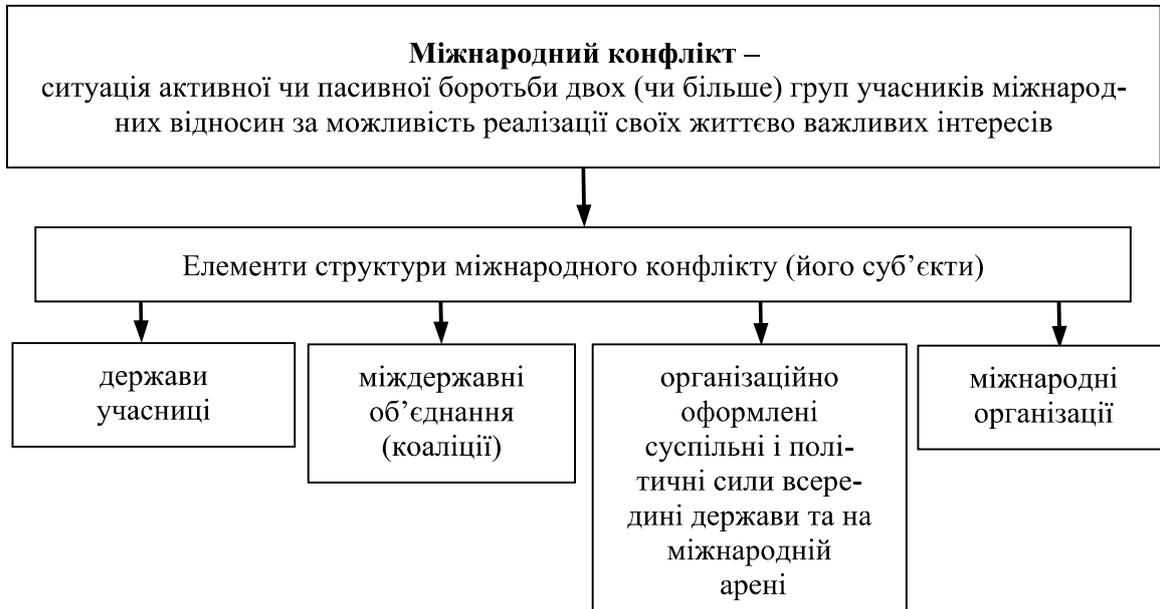
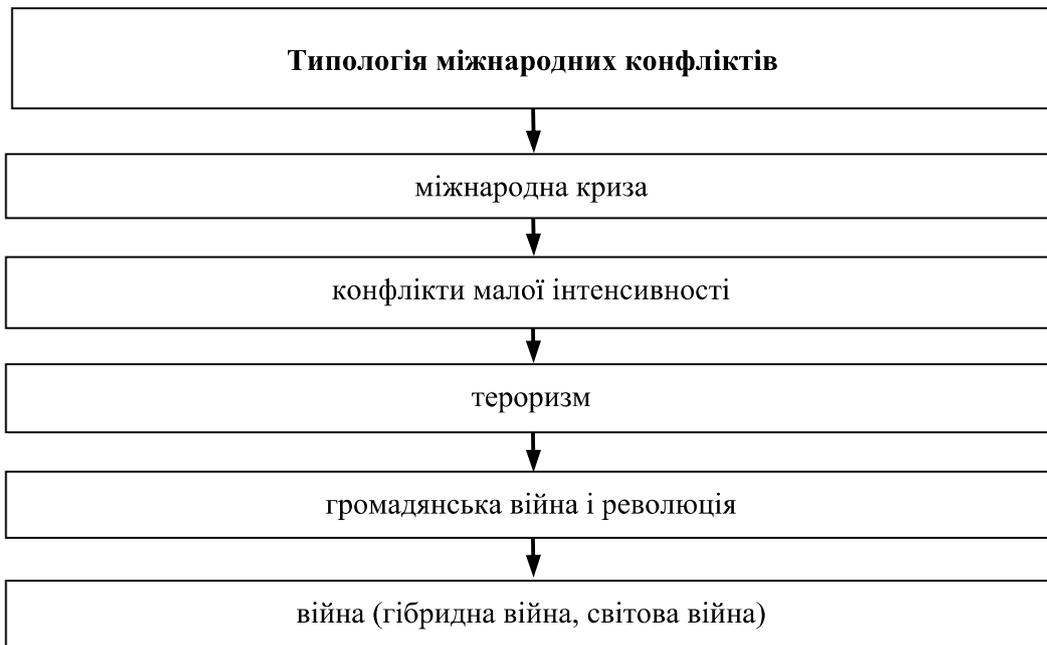

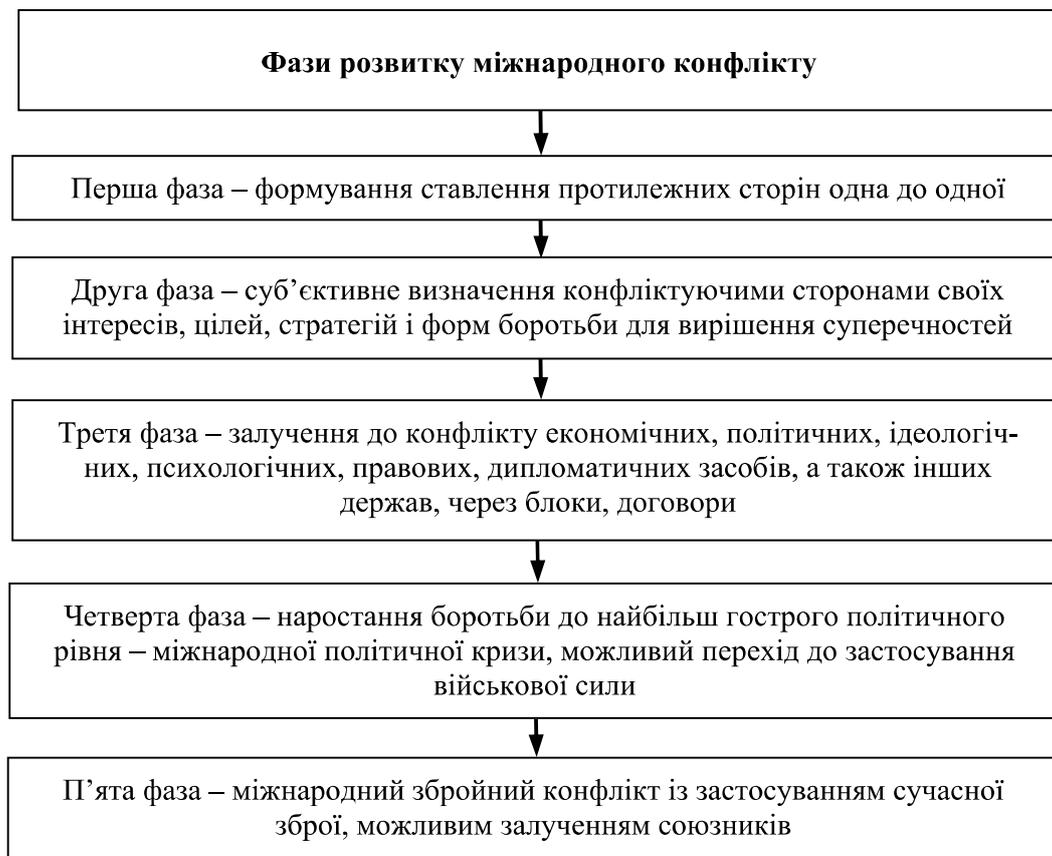
Схема 15.15

Схема 15.16

Схема 15.17

Схема 15.18

